

Asia: VN/10321/2021

Lausuntopyyntö ehdotuksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi Helmi-elinympäristöohjelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Keski-Suomen ELY-keskuksen lausunto ehdotuksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi HELMI-elinympäristöohjelmasta

Keski-Suomen ELY-keskus lausuu HELMI-elinympäristöohjelmasta seuraavaa:

HELMI-ohjelman tavoitteet ja niiden saavuttamiseen tähtäävät toimenpide-ehdotukset ovat kokonaisuudessaan erinomainen lähtökohta sille, että uhanalaisten luontotyyppien ja niihin sidoksissa olevien uhanalaisten lajien tilannetta saadaan merkittävästi parannettua.

HELMI-ohjelman merkitystä ilmastonmuutoksen hillitsemisessä avaavassa kohdassa 1.4 olisi hyvä tuoda esiin tuore joutoalueiden metsitystukilaki. Asiaa voisi avata maiseman avoimuuden ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen tavoitteen ja toisaalta metsityksen hiilensidontatavoitteiden yhteensovittamisen näkökulmasta.

Ohjelmalla pyritään muodostamaan 30-50 Helmi-aluetta koko maahan. Luvussa 1.6. Helmi-ohjelma turvaa luonnon monimuotoisuutta ekologisina kokonaisuuksina ja luvussa 2. Helmi-alueet keskittävät toimenpiteet laajoiksi kokonaisuuksiksi voisi käsitellä kokonaisuuksien ja alueiden suhdetta myös maakunta- ja yleiskaavoitukseen. Eli kyseisessä kohdassa voisi avata sitä, miten Helmi-ohjelma voisi olla edistämässä ja toteuttamassa kaavoissa osoitettujen ekologisten kokonaisuuksien ja yhteyksien turvaamista.

HELMI-ohjelman tavoite turvata luonnon monimuotoisuutta ekologisina kokonaisuuksina on kannatettava (kohta 1.6). Soiden ennallistamiskohteiden ja muiden elinympäristöjen kunnostuskohteiden ympäristössä tulisi olla kaikissa ELY-keskuksissa vapaaehtoisen suojelun keinoin mahdollista turvata ennallistamis- ja kunnostuskohteisiin liittyvien suojeluarvoja omaavien alueiden säilyminen. Toistaiseksi uusia suojelualueita voidaan perustaa tai hankkia ainoastaan METSO-ohjelman rahoituksella. Niissä ELY-keskuksissa, joissa METSO-ohjelman tavoite ollaan jo saavuttamassa, vuosittainen rahoitus uhkaa jäädä niin vähäiseksi, ettei HELMI-kohteisiin liittyviä suojelunarvoisia kohteita ole mahdollista suojella, vaikka vapaaehtoisuutta löytyisikin.

Soiden suojelun ja ennallistamisen tavoitteet ja toimenpiteet

Soidensuojelun vapaaehtoisuus tuo isoja haasteita soiden suojelun toteuttamiseen ja varsinkin vesitaloudellisesti toimivien kokonaisuuksien suojelun toteutumiseen. Pelkkään puuston arvoon perustuvat korvaus ei houkuttele suojelemaan vähäpuustoisia soita. Metsäyhtiöillä on omistuksessaan laajoja ja yhtenäisiäkin suojelusoita, mutta niidenkin suojeleminen tuntuu etenevän hyvin verkkaisesti. ELY-keskuksen soidensuojelun toteuttajan osaamista voisi olla hyvä ottaa käyttöön enemmän kuin nykytilanteessa. ELY-keskuksilla pitäisi olla vähintäänkin mahdollisuus vaikuttaa yhtiönmaiden soidensuojelun toteuttamisen priorisointiin. Toteutuneiden muiden kuin soidensuojelun täydennysohjelman suokoh-teiden puustoisia soita ei ole järkevä lukea METSO-ohjelman tavoitepin-ta-aloihin, koska osassa ELY-keskuksista METSO:n tavoitteiden toteutuminen saavutetaan entistä pienemmällä määräraharesurssilla ja ongelmana on METSO-rahoituksen jatkuva väheneminen.

HELMI-ohjelman soiden ennallistamisen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää saumatonta yhteistyötä etenkin ELY-keskusten ja Metsähallituksen sekä myös Suomen metsäkeskuksen välillä. Metsähallituksen luontopalvelujen henkilöstön osaamisen tulisi olla muiden tahojen käytettävissä ja esimerkiksi Metsähallituksen koulutuspäivien pitäisi olla ELY-keskusten käytettävissä. Samaten soiden ennallistamisen seurannassa Metsähallituksen osaamista tulisi voida hyödyntää ELY-keskuksissa.

Koska soidensuojelun toteuttaminen perustuu vapaaehtoisuuteen, osa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaista soista jää kokonaan tai osittain suojelun ulkopuolelle. Näiden soiden luontoarvot pitäisi saada turvattua muilla ohjauskeinoilla. Vähintäänkin on huolehdittava siitä, ettei valtion varoja ohjata metsätaloustoimintaan, joka heikentäisi näiden kohteiden luonnonarvoja.

Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito

Perinnebiotooppien arvojen ylläpitämiseen ja ennallistamiseen tarvitaan alueiden inventointien, hoidon ja kunnostuksen suunnittelun lisäksi ennen kaikkea kohteiden kunnostajia ja hoitajia: karjatiloja, vuokraeläinvälitystä, uudenlaista maaseudun monialayrittäjyyttä, johon luonnon- ja maisemanhoito voidaan kytkeä. Tätä tarvetta ja tavoitetta tukevia toimenpiteitä voisi käsitellä laajemmin myös luvussa 5. Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito. Kyse on myös perinnebiotooppityön brändäämisestä, siihen liittyvästä uudenlaisesta yrittäjyydestä ja

tuotteistamisesta, joten kyseessä on myös viestinnällinen haaste, jota voisi avata tarkemmin luvussa 8. Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö.

Pinta-alan käyttö ainoana perinnebiotooppien hoidon ja kunnostuksen suuruusluokan mittarina on ongelmallista. Yhtä tärkeä mittari olisi kohteiden lukumäärä. Pinta-alaan keskittyminen ylikorostaa laajoja metsälaitumia, joiden arvo perinnebiotooppina on usein vaatimaton.

Metsien suojelun, ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteet

ELY-keskuksen metsäisiin elinympäristöihin liittyvien luonnonhoitotöiden kohdentaminen pelkästään suojelukohteille ja Natura-alueille olisi erittäin ongelmallista esimerkiksi lajistollisesti arvokkailla harjuilla, jotka kuuluvat verraten harvoin tiukan suojelun piiriin, ja joilla metsätaloustoimet oikein tehtynä ylläpitävät harjuluontoa. Yhteistyö Metsäkeskuksen kanssa on osoittanut, että ympäristötukisopimukset tai Metsäkeskuksen omat luonnonhoitohankkeet eivät läheskään aina sovellu talouskäytössä olevien metsien luonnonhoidon tukemiseen. Metsäkeskus ei esimerkiksi voi tehdä luonnonhoitohanketta kohteilla, jotka ovat kuuluneet aiemmin johonkin toiseen luonnonhoitohankkeeseen. Kyseeseen eivät myöskään voi tulla kuntien, seurakuntien tai metsäyhtiöiden omistamat alueet. Samalla tavalla ympäristötukisopimusten käyttö on lopulta varsin rajoitettua.

ELY-keskuksille tulisi siten varata mahdollisuus käyttää Helmi-rahaa myös talouskäytössä olevien monimuotoisuuden kannalta olennaisten metsien luonnonhoitoon silloin, kun ympäristötukisopimukset tai Metsäkeskuksen luonnonhoitohankkeet eivät tule kysymykseen. Muussa tapauksessa esimerkiksi harjuluonnon tila mukaan lukien uhanalaisten harju- ja paahdeympäristöjen säilymisedellytykset tulevat monin paikoin edelleen heikkenemään. ELY-keskuksilla pitää olla mahdollisuus tarvittaessa kohdentaa metsäisten elinympäristöjen luonnonhoidon toimia myös suojelukohteiden ja Natura-alueiden ulkopuolelle koko HELMI-ohjelman toiminta-aikana (2021–2025 ja 2026-2030).

Resurssointi

HELMI-ohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää riittävien resurssien kohdentamista ELY-keskuksiin. Rahoitusta tarvitaan suojelun toteuttamiseen ja hoito- ja kunnostustoimien suunnitteluun ja toteuttamiseen lisäksi HELMI-töiden ohjaamiseen ja organisointiin sekä seurantaan. Tuloksellisen ohjelman toteuttamiseksi osa tehtävistä, kuten juuri ohjaus- ja organisointityöt, on hoidettava jo entuudestaan ylikuormittuneen vakituisen henkilöstön voimin. ELY-keskusten riittävät henkilöstöresurssit on siten pystyttävä turvaamaan, jotta vältytään virkatyön laadun heikkenemiseltä ja sitä kautta aiheutuvilta kielteisiltä vaikutuksilta luonnon monimuotoisuuteen.

Lausunto on valmisteltu Keski-Suomen ELY-keskuksen luonnonvarayksikössä. Lausunnon on esitellyt biologi Johanna Hallman ja ratkaissut yksikön päällikkö Risto Kujala.

Risto Kujala

Yksikön päällikkö, Keski-Suomen ELY-keskus

Johanna Hallman

Biologi, Keski-Suomen ELY-keskus

Kujala Risto
Keski-Suomen ELY

Hallman Johanna
Keski-Suomen ELY - Luonnonvarayksikkö